

Diana SANIEWSKA

Uniwersytet w Białymstoku

dianasaniewska@wp.pl

<http://orcid.org/0000-0003-4279-0787>

STRUKTURALNO-SEMANTYCZNA ANALIZA NAZW BIAŁOSTOCKICH GABINETÓW REHABILITACJI/FIZJOTERAPII. CZEŚĆ 2: OMÓWIENIE WYBRANYCH CHREMATONIMÓW

W części pierwszej artykułu scharakteryzowałam leksykę typową dla branży rehabilitacyjnej, przybliżyłam pojęcie chrematonimu oraz zaproponowałam rozszerzenie jego dwuczłonowej struktury o antroponim ujmowany jako autonomiczna, niehomogeniczna część nazwy i będący wykładnikiem prawnego statusu działalności gospodarczej. W części drugiej analizuję wybrane chrematonimy.

V. ANALIZA CHREMATONIMII Z BRANŻY REHABILITACYJNEJ W BIAŁYMSTOKU

1. STRUKTURA ANTROPONIMU

Antroponim jest – z prawnego punktu widzenia – podstawowym członem chrematonimu. W jego strukturze wyróżniłam pięć typów konstrukcyjnych¹:

- **antroponimy pełne w szyku prostym** (imię + nazwisko): *ARTROS Rehabilitacja Andrzej Niewiński, Jarosław Karasewicz Gabinet Rehabilitacji i Masażu;*

---

¹ Dalej, jeśli nie zaznaczam inaczej, nie podaję wszystkich nazw z danej kategorii, a jedynie wybrane, ilustrujące ją przykłady.

- **antroponimy pełne w szyku odwróconym** (nazwisko + imię): *Czer-niawski Mateusz Fizjoterapia, Grabowska Marzena Gabinet Rehabilitacji, Borowski Bartosz Gabinet Rehabilitacji;*
- **antroponimy niepełne** (inicjał imienia + nazwisko): *„Arkadia” M. Dą-browska;*
- **antroponimy z tytułem zawodowym:** *Prywatny Gabinet Rehabilitacji dla niemowląt, dzieci i dorosłych mgr Aniela Kuptel, Gabinet Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży mgr Małgorzata Busłowicz, Gabinet Rehafit. Rehabilitacja funkcjonalna mgr Piotr Kaluta;*
- **antroponimy z tytułem zawodowym i określeniem pełnionej funkcji:** *AMB Rehabilitacja ortopedyczna Marek Sewastianik – mgr fizjo-terapii, pedagog, nauczyciel, Prywatny Gabinet Rehabilitacji Leczniczej mgr Krzysztof Szarejko, specjalista fizjoterapii, konsultant wojewódzki d/s fizjoterapii.*

Człon antroponimiczny w różnych formach wyróżniłam niemal we wszystkich badanych nazwach (68/97%).

Odwrócony – stylistycznie wadliwy – szyk antroponimu w struktu-rze chrematonimu pojawia się dość rzadko (odnotowałam trzy takie za-pisy, 4% ogółu). Jest on – jak czytamy w Poradni językowej Uniwersytetu Łódzkiego² – odstępstwem od ustalonej zwyczajowo w polszczyźnie ko-lejności członów imiennych: imię, a następnie nazwisko. Nazwisko jako pierwsze pojawiać się powinno w pismach urzędowych. Nazwa firmy jest owszem rejestrowana i zapisywana w urzędowym formularzu, ale sama nazwa jako taka urzędowego charakteru nie ma, zatem właściwy byłby zwyczajowy sposób zapisu. Trudno przypuszczać, by to odstępstwo było świadomym aktem kreacji językowej, która pozwalałaby na wyróżnienie nazwy z wielu innych. Sądzę raczej, że jest usterką wynikającą z lingwi-stycznej niewiedzy.

Wykorzystanie w nazwie tytułu zawodowego magistra wynika, jak można przypuszczać, z chęci podkreślenia kompetencji zawodowych i odróżnienia fizjoterapeutów z bardziej prestiżowym wykształceniem akademickim od tych z wykształceniem technicznym. Skrótowiec *mgr* pojawia się w chrematonimach „starszych” gabinetów, które powstały, kiedy edukacyjna różnica między wykonawcami profesji była wyraźniej-

---

² Poradnia językowa, *Co pierwsze – imię czy nazwisko?*, <https://poradnia-jezykowa.uni.lodz.pl/warto-wiedziec/pisownia> [12.06.2018 r.].

sza. Wydaje się, że dzisiejsi fizjoterapeuci, w związku z omówionymi we wcześniejszej części zmianami dotyczącymi wykonywania tego zawodu, nie muszą już podkreślać swojego wykształcenia, ponieważ z upływem czasu rozwarstwienie edukacyjne w tej branży zmniejsza się. Jeszcze silniej nacechowane prestiżowo są chrematonimy z leksemami nazywającymi pełnione funkcje i zajmowane stanowiska.

W badanym materiale antroponimy w obrębie chrematonimu występowały głównie w postpozycji (50/73,5%), porównywalnie często w pre- (9/13,2%) oraz interpozycji (6/8,8%) – wtedy postpozycyjnie usytuowane były tytuły, nazwy wykonawców profesji, tytuły zawodowe i nazwy pełnionych funkcji. Człony antroponimiczne zapisywane były zgodnie z zasadą ortograficzną – imię i nazwisko od wielkiej litery (66/97%), w dwóch zapisach wykorzystano wersaliki (3%).

Antroponim był w chrematonimach pomijany (odnotowałam dwie takie konstrukcje: *Atrium Rehabilitacja, Gabinet Rehabilitacji Junior. Rehabilitacja dzieci i dorosłych*; 2,9%), jeśli podawano niepełną, czyli nieoficjalną nazwę firmy – ta, zgodnie z przepisami, musi być podawana jedynie w urzędowych dokumentach. Biorąc pod uwagę to, że nazwy bez imienia i nazwiska właściciela firmy pojawiły się w badanym materiale pozyskanym z portali internetowych, można uznać, że źródła online nie są traktowane jak oficjalne bazy danych.

Dotychczas podkreślano jedynie marketingowe aspekty wykorzystania personaliów w nazwie działalności gospodarczej³, traktując nazwisko jako poręczenie jakości usług⁴ czy medium stwarzające swoistą więź poprzez zmniejszenie dystansu między oferującym określone usługi lub towary a klientem. Tymczasem okazuje się, że antroponimy są – w przypadku jednoosobowych działalności gospodarczych, z jakimi mamy tu do czynienia – bezwarunkowym elementem nazwy. Tworzy to swego rodzaju legislacyjną irradację onomastyczną⁵ – jej prawny wymiar wydaje się jednak społecznie nieuświadomiony.

³ B. Drążek, *Analiza strukturalno-semantyczna wybranych nazw gabinetów stomatologicznych w województwie podkarpackim*, „Słowo. Studia Językoznawcze” 2016, t. 7, s. 189–189.

⁴ J. Parzniewska, *Nazwy zakładów pogrzebowych*, „Onomastica” XLIV, s. 283–289.

⁵ C. Kosyl, *Chrematonimy*, [w:] *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku*, t. 2, *Współczesny język polski*, Wrocław 2010, s. 439–444.

2. STRUKTURA I SEMANTYKA ELEMENTÓW CZŁONU UTOŻSAMIAJĄCEGO

W zaproponowanej przeze mnie formule człon utożsamiający może się wariantywnie składać z ośmiu elementów niejednorodnych pod względem konstrukcji językowych, ale ogniskujących się wokół leksemów *rehabilitacja* i *fizjoterapia*.

W grupie onimów utożsamiających odnoszących się do rehabilitacji wyróżniłam następujące struktury:

- **nazwa właściwa profesji** (*rehabilitacja*): *Correxi Rehabilitacja Michał Sieradzki, Rehabilitacja Marlena Borys, Maciej Przybysz Rehabilitacja*;
- **nazwa właściwa profesji z epitetem** (...*rehabilitacja*...): *Rehabilitacja Funkcjonalna Anna Jakubowska-Sadowska*,
- **wykładnik profesji z apelatywem miejsca** (np. *gabinet rehabilitacji*): *Gabinet Rehabilitacji „Rehactive” Joanna Bieniek, Fibia Rehabilitacja Artur Pilecki centrum rehabilitacji, ARMEDIS Ośrodek Rehabilitacji Anna Owczarczuk-Stanirska, Studio Specjalistycznej Rehabilitacji Szymon Kopko*;
- **wykładnik profesji z apelatywem miejsca i epitetem** (np. *gabinet ...rehabilitacji*...): *Axis Gabinet Rehabilitacji Funkcjonalnej Urszula Madej*;
- **nazwa profesji komponowana** (*gabinet +/- rehabilitacja i...*): *Active-Therapy Gabinet Rehabilitacji Maciej Łukowski – terapie manualne, Jarosław Karasewicz Gabinet Rehabilitacji i Masażu, Zdzisław Rudziński Rehabilitacja Masaż Emer-Med*;
- **wykładnik profesji z toponimem**: *Rehacenter Białystok Tomasz Podjacki*.

Z kolei w zestawieniu onimów utożsamiających odnoszących się do fizjoterapii wyróżniłam następujące typy konstrukcji:

- **nazwa wykonawcy profesji** (*fizjoterapeuta*): *Active Konrad Wojno Mgr Fizjoterapii, Chiropractic Adam Łukaszuk Fizjoterapeuta*;
- **nazwa właściwa profesji** (*fizjoterapia*): *Kamil Załęski Fizjoterapia, Fizjoterapia Anita Wilamowska*;
- **nazwa właściwa profesji z epitetem** (...*fizjoterapia*...): *„Nervo” Fizjoterapia Funkcjonalna Wojciech Sawczuk*;
- **wykładnik profesji z apelatywem miejsca** (np. *gabinet fizjoterapii*): *Arthromed Gabinet Fizjoterapii Karol Pińkowski*;
- **wykładnik profesji z apelatywem działalności gospodarczej**: *Junior Prywatna Praktyka Fizjoterapeutyczna Krzysztof Mietełka, Kinesiomedica Usługi Fizjoterapeutyczne Agnieszka Korzeniewska*;

- **nazwa profesji komponowana** (*gabinet +/- fizjoterapia i...*): *Impact Fizjoterapia i Osteopatia Zuzanna Łada, Fizjoterapia i Sport – Hubert Pesel*⁶.

Pierwszym z wyróżnionych składników jest – pojawiająca się w pre-, post- oraz interpozycji – nazwa profesji, wskazująca, jaki zakres usług świadczy firma i z jakim specjalistą będzie miał do czynienia klient. W omawianym zbiorze onimów nazwy określające dziedzinę działalności – ze względu na kwestie omówione w pierwszej części artykułu – są heterogeniczne, przy czym podstawowe jest rozbieżne na konstrukcje z leksemami *rehabilitacja* i *fizjoterapia*.

Właściwą nazwę profesji, opcjonalnie z epitetem, wykorzystano w dwudziestu siedmiu sformułowaniach (38,5%); częściej wskazywano *rehabilitację* (17/24,3%) niż *fizjoterapię* (10/14,3%). Nazwą komponowaną z leksemem *rehabilitacja* posłużono się trzy razy (4,3%), a z leksemem *fizjoterapia* – raz (1,4%).

Najróżnorodniej w członie utożsamiającym prezentują się nazwy profesji z wykładnikami profesji w postaci apelatywu miejsca: *gabinet, centrum, studio, ośrodek*, oraz apelatywu działalności gospodarczej: *usługi, praktyka*, a także dookreśleniem sposobu świadczenia usług: *prywatnie*. Zaczniemy od opisania czterech wyróżnionych apelatywów miejsca o różnych konotacjach.

Najpopularniejszym z nich jest *gabinet* – ‘pomieszczenie przeznaczone do specjalnej pracy zawodowej lub naukowej; też: wyposażenie takiego pomieszczenia’ (SJP), asocjujący wyraźnie z profesją medyczną i typowym miejscem jej wykonywania, jakim jest *gabinet lekarski*. Frekwencja leksemu *gabinet* w analizowanej klasie nazw jest najwyższa – wykorzystano go osiemnastokrotnie (25,7%), przy czym konstrukcja zbudowana na jego bazie częściej brzmiała *gabinet rehabilitacji* (11/61%) niż *gabinet fizjoterapii* (1). Pojawiły się także konstrukcje nieodnoszące się do nazwy profesji: *gabinet terapii* (2) i zestawienie z nazwą własną – *Gabinet Rehafit*, tworzące firmonim właściwy⁷.

⁶ W badanym materiale znalazły się także onimy wskazujące bardziej szczegółowo niż *rehabilitacja* czy *fizjoterapia* zakres usług. Konstrukcje te zawierają nazwę metody terapeutycznej: *Prywatny Gabinet Terapii Ndt Bobath Beata Gładyszewska, GTM Gabinet Terapii Manualnej Krzysztof Koronkiewicz, GloblaFizjo, Terapia Manualna Bartosz Kruszewski*. Ostatni z wymienionych chrematonimów poprzez cząstkę *fizjo-* wykorzystaną w firmonimie właściwym odnosi się do terminu hiperonimicznego. Frekwencja tego typu nazw wynosi 4%, odnotowuje je więc jedynie dla porządku.

⁷ Zob. rozdział *Struktura i semantyka właściwych firmonimów*.

Do grupy jednokrotnie wykorzystanych apelatywów należą bardzo nośne semantycznie i modne transonimy: *centrum*⁸, *ośrodek*, *klinika* czy *studio*⁹, które pozwalają na dowartościowanie statusu działalności usługowej przez opatrzenie jej renomowaną nazwą placówki mocno wyspecjalizowanej (*centrum* – ‘miejsce, w którym coś się koncentruje’; *ośrodek* – ‘instytucja świadcząca określone usługi lub prowadząca określone prace’¹⁰) naukowo (np. *Centrum Nauki Kopernik*) lub medycznie (*Centrum Zdrowia Dziecka*) czy artystycznie (*studio* – ‘pracownia malarza, rzeźbiarza lub fotografa’; ‘placówka zajmująca się działalnością artystyczną lub usługową w dziedzinie teatru, literatury, projektowania wnętrz itp.’; SJP). Leksemy te są często wykorzystywane do tworzenia chrematonimów w branżach faktycznie z taką działalnością niezwiązanych lub związanych na zasadzie swobodnych konotacji – jak na przykład kosmologia¹¹.

Ponadto, onimy takie, motywowane na zasadzie asocjacyjno-konotacyjnej¹², mają duży potencjał marketingowy – tworzone są z „myślą o odpowiednim wykreowaniu za pomocą nazwy odpowiadającego jej denotatu”¹³. *Centrum* czy *ośrodek* są wartościowane wyżej, przez związane z nimi asocjacje, niż *gabinet*, ponieważ implikują pewien rozmach wykonywanych tam prac nie tylko praktycznych, ale też naukowo-badawczych, ich szeroki zakres i wysoki stopień profesjonalizacji. O marketingowości tych określeń z kolei świadczy niekiedy to, że *centra* i *ośrodki* bywają tylko jedno-, dwupokojowymi lokalami wynajmowanymi w budynkach użyteczności publicznej.

Wprowadzenie wykładnika miejsca *studio* wiąże się dodatkowo z tradycjami dualistycznego traktowania medycyny jako nauki i jako sztuki, z czym wiąże się *artyzm* wykonywanej profesji, rozumiany jako ‘mistrzo-

---

⁸ M. Rutkiewicz-Hanczewska, *Moda w zakresie morfologii współczesnych emporionimów*, „Poznańskie Spotkania Językoznawcze” 2014, nr 27, s. 137.

⁹ E. Młynarczyk, „Sklep, salon, studio” czy „atelier”: współczesne sposoby nazywania placówek handlowych, „Annales Academiae Pedagogiae Cracoviensis. Studia Linguistica” 2010, nr 5, s. 179–189.

¹⁰ *Słownik języka polskiego*, <https://sjp.pwn.pl/sloownik> [dostęp: 12.07.2018 r.]. Dalej w tekście podaję oznaczenie (SJP).

¹¹ E. Młynarczyk, *Modne nazwy firmowe (na przykładzie nazw salonów kosmetycznych)*, „Poznańskie Spotkania Językoznawcze” 2016, nr 32, s. 117–125.

¹² A. Gałkowski, *Motywacja w procesie tworzenia chrematonimii marketingowej*, „Poznańskie Spotkania Językoznawcze” 2014, nr 27, s. 68.

¹³ M. Rutkiewicz-Hanczewska, *Moda w zakresie morfologii...*, s. 139.

stwo, znawstwo, znajomość rzeczy' (SJP), ale też 'talent'¹⁴ typowy dla artystów, asocjujący synonimicznie z 'powołaniem' (SS) właściwym dla zawodów medycznych.

W tym kontekście wykładnik profesji w postaci apelatywu działalności gospodarczej *usługi*, czyli 'działalność gospodarcza służąca do zaspokajania potrzeb ludzi' (SJP), wpisuje się w pole semantyczne *komercji*, a więc 'działalności ukierunkowanej na osiągnięcie zysku' (SJP) z jednej strony, a z drugiej – na zapewnienie satysfakcji nabywcy, klienta. W podobnym znaczeniu posłużono się leksemem *praktyka* – 'prowadzenie samodzielnej działalności w zawodzie lekarza' (SJP), który – podobnie jak wcześniej *gabinet* – wpisuje się w pole semantyczne medycyny, przywołując sformułowanie *praktyka lekarska*. Określenie to wydaje się naznaczone większą – niż *usługi* – estymą poprzez tak wyraźny związek z wykonywaniem prestiżowego społecznie zawodu lekarza czy prawnika (jak dopowiada o prowadzeniu *praktyki* SJP). Nie są to jednak popularne wykładniki profesji w branży rehabilitacyjnej – wykorzystano je jednostkowo.

Wykładnikom profesji związanym z medycyną towarzyszy niekiedy implikowane sektorowo określenie sposobu realizacji usługi w formie epitetu *prywatny*, czyli 'stanowiący czyjąś osobistą własność', a także 'niepodlegający państwu ani żadnym instytucjom publicznym' (SJP), będącego antonimem określenia *publiczny* – 'dotyczący całego społeczeństwa', 'dostępny lub przeznaczony dla wszystkich', 'związany z jakimś urzędem lub z jakąś instytucją nieprywatną' (SJP) (*Junior Prywatna Praktyka Fizjoterapeutyczna Krzysztof Mietelka, Prywatny Gabinet Terapii Ndt Bobath Beata Gładyszewska, Prywatny Gabinet Rehabilitacji Leczniczej..., Prywatny Gabinet Rehabilitacji dla niemowląt, dzieci i dorosłych mgr Aniela Kuptel*). W nazwach firm z branży rehabilitacyjnej epitet ten informuje o tym, że dany podmiot leczniczy nie świadczy usług refundowanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia, co w praktyce oznacza, że są one odpłatne.

Wspomniany wcześniej dualizm w nazewnictwie profesji (rehabilitacja/fizjoterapia) nie odbija się w nazwach jej wykonawców – odnotowałam tylko *fizjoterapeutę* oraz *fizjoterapeutę* z tytułem zawodowym. W obu zawierających te elementy chrematonimach nazwa wykonawcy profesji ma wartość informacyjną – w ich strukturze nie ma innego elementu jednoznacznie wskazującego związek z branżą: *Active Konrad Wojno Mgr Fi-*

¹⁴ *Słownik synonimów*, <https://www.synonimy.pl> [dostęp: 12.06.2018 r.]. Dalej podaję oznaczenie (SS).

zjoterapii. W drugim przykładzie – *Chiropractic Adam Łukaszuk Fizjoterapeuta* – nazwa wykonawcy zawodu wyjaśnia, że chiropraktykę (firmonimiczne *Chiropractic*) prowadzi akademicko wykształcony profesjonalista, a nie hochsztapler. Taka presumpcja jest istotna, jeśli weźmie się pod uwagę medialne doniesienia o samozwańczych chiropraktykach i kręglarzach¹⁵.

Zarejestrowane epitety profesji opisują rehabilitację pod względem jakościowym, podkreślającym profesjonalizację tej branży – rehabilitacja *specjalistyczna*, czyli ‘związaną z pewną specjalnością’¹⁶. Przymiotnik ten asocjuje z rzeczownikiem *specjalista*, który opisuje ‘człowieka odznaczającego się gruntowną znajomością jakiejś dziedziny’ (SJP), na przykład *lekarza specjalistę*, co dodatkowo wprowadza eminentne asocjacje medyczne (*Studio Specjalistycznej Rehabilitacji Szymon Kopko*).

Z kolei przymiotnik *nowoczesna* w znaczeniu ‘postępowa’ (SJP) w odniesieniu do rehabilitacji jest elementem wartościującym: *nowoczesna rehabilitacja* korzysta z innowacyjnych metod i urządzeń terapeutycznych. Określenie to funkcjonuje zatem jako synonim efektywności.

Innym typem epitetów są te o charakterze merytorycznym, jak *rehabilitacja lecznicza* (*Prywatny Gabinet Rehabilitacji Leczniczej mgr Krzysztof Szarejko, specjalista fizjoterapii, konsultant wojewódzki d/s fizjoterapii*), czyli ‘mającą właściwości lecznicze’ (SJP). Taka nazwa odnosi się bezpośrednio do *rehabilitacji leczniczej* jako dziedziny medycyny uprawianej klinicznie, a więc w tradycyjnym rozumieniu poza sektorem publicznym, nastawionym nie na komercjalizację usług, ale na realizację interesu publicznego.

Epitet *funkcjonalna* – łączony z rzeczownikami *rehabilitacja* i *fizjoterapia* – wskazuje ukierunkowanie oddziaływań terapeutycznych – *funkcjonalny* to taki, który dotyczy ‘funkcjonowania lub funkcji czegoś w jakimś systemie’ (SJP). Oznaczałoby to, że praca nad funkcjami poszczególnych elementów układu, jakim jest ludzki organizm, wpływa na poprawę wy-

---

¹⁵ Doniesienia te, by przywołać medialnie nagłośnioną historię tragicznie zmarłej modelki, Katie May, pojawiają się nie tylko w internetowych serwisach informacyjnych, ale też w tak zwanej telewizji śniadaniowej. Ich tytuły utrzymane są w infantylno-sensacyjnej konwencji: *Modelka Playboya Katie May zmarła po wizycie u kręgarza. Są wyniki sekcji zwłok. Przerazające*, <http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114885,20871227,modelka-playboya-i-gwiazda-snapchata-katie-may-zmarla-prawdopodobnie.html> [dostęp: 13.06.2018 r.]; nieco bardziej merytorycznie w programie *Pytanie na śniadanie*: <https://pytanienasniada.nie.tvp.pl/27514737/kręgarz-czy-fizjoterapeuta> [dostęp: 13.06.2018 r.].

¹⁶ *Słownik języka polskiego*, pod red. W. Doroszewskiego, <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/specjalistyczny;5499249.html> [dostęp: 12.06.2018 r.].

dolności całego systemu, działa więc uzdrawiająco. Rehabilitacja w tym modelu prowadzi do odzyskania utraconej funkcji ruchowej lub do wyuczenia mechanizmów kompensacyjnych, pozwalających choremu na samodzielne funkcjonowanie i wykonywanie czynności dnia codziennego. Wydaje się, że to podejście w terapii jest dość popularne, co może wynikać z epidemiologii chorób cywilizacyjnych prowadzących do niepełnosprawności ruchowej – w badanym materiale znalazły się cztery firmy z tak opisywanym modelem pracy z pacjentem (*Gabinet Rehafit. Rehabilitacja funkcjonalna mgr Piotr Kaluta, Axis Gabinet Rehabilitacji Funkcjonalnej Urszula Madej, „Nervo” Fizjoterapia Funkcjonalna Wojciech Sawczuk, Rehabilitacja Funkcjonalna Anna Jakubowska-Sadowska*).

Dalsze dookreślenia rehabilitacji eksponujące jej zakres – *neurologiczna* (*Rehabilitacja Neurologiczna Marcin Zimnoch*), *ortopedyczna* (*Rehabilitacja ortopedyczna Marek Sewastianik – mgr fizjoterapii, pedagog, nauczyciel*) – określają docelową grupę pacjentów pod względem klinicznym: rehabilitacja *ortopedyczna* przeznaczona jest dla pacjentów ze schorzeniami z kręgu *ortopedii* – ‘działu medycyny zajmującego się rozpoznawaniem i leczeniem wad i urazów układu kostno-mięśniowo-stawowego oraz zapobieganiem im’ (SJP); rehabilitacja *neurologiczna* – dla tych z obciążeniami pozostającymi w gestii *neurologii* – ‘działu medycyny, nauki o układzie nerwowym i jego chorobach’ (SJP).

Podobne implikacje, dotyczące specyfiki pacjentów, niesie ze sobą także określnik *dziecięca* (*Rehabilitacja Dziecięca Edyta Rečko*), wskazujący grupę adresatów usług pod względem wymagań typowych dla wieku.

W tradycyjnej rehabilitacji leczniczej, proponowanej przez placówki służby zdrowia, rehabilitacja dziecięca wyodrębniana jest jako swoisty typ, co udobitniają inne zasady jej kontraktowania w ramach umowy z płatnikiem. Ten podział na rehabilitację dzieci i dorosłych niekiedy widoczny jest także w sektorze prywatnym. Zdarza się jednak, że w ofercie firmy łączona jest rehabilitacja dziecięca z rehabilitacją osób pełnoletnich (*Gabinet Rehabilitacji Junior. Rehabilitacja dzieci i dorosłych*). Część nazw wskazuje, że *rehabilitacja dziecięca* jest jedyną usługą realizowaną w danej firmie (*Rehabilitacja Dziecięca Edyta Rečko*). W innych chrematonimach wprowadzono bardziej szczegółowy podział wiekowy, wyróżniając z wieku *dziecięcego* – ‘od urodzenia do wieku młodzieńczego’ (SJP) okres *niemowlęctwa* – ‘od urodzenia do około pierwszego roku życia’ (SJP) (*Rehabilitacja Dzieci i Niemowląt Agnieszka Stepanczuk-Jasiuk, Rehabilitacja dzieci i niemowląt Marzena Beata Kukiełka*) i wprowadzając młodzież – ‘młodych

ludzi' (SJP) jako grupę docelową (*Gabinet Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży mgr Małgorzata Busłowicz*), co może być uzasadnione specyfiką pracy i potrzebami różnych okresów rozwojowych. Przy tym pewne nazwy gabinetów dosłownie wskazują, że jest w nich prowadzona rehabilitacja pacjentów w każdym wieku (*Prywatny Gabinet Rehabilitacji dla niemowląt, dzieci i dorosłych mgr Aniela Kuptel*).

Ponadto – o czym w tym miejscu tylko wspomnę – wiekowa charakterystyka odbiorcy usług bywa wpisana także w semantykę firmonimów właściwych, takich jak *Junior*, *Fizjoskrzat*.

W niektórych wypadkach również element nazwy niebędącej konstrukcją z wykładnikiem profesji *rehabilitacja* czy *fizjoterapia* suponuje odbiorcę usług, jak w chrematonimie *Prywatny Gabinet Terapii Ndt Bobath Beata Gładyszewska*. Użycie nazwy metody *NDT Bobath* może podpowiadać, że prowadzona w gabinecie terapia ukierunkowana jest na najmłodszego pacjenta, ponieważ prymarnie metoda ta przeznaczona była do pracy z dziećmi, choć obecnie, wciąż jednak dość rzadko, wykorzystywana jest także do pracy z dorosłymi¹⁷.

Warto odnotować i to, że literalne rozróżnienie wiekowe nie pojawia się w chrematonimach, w których konstrukcji wykorzystano element *fizjoterapia* lub jego derywaty. Można sądzić, że wynika to z bezpośredniego przeniesienia nazw z przepisów regulujących funkcjonowanie sektora publicznego rehabilitacji leczniczej.

Ewidentnie w branży rehabilitacyjnej nazewnicze formacje toponimiczne nie są popularne – jak na przykład w nazewnictwie aptek¹⁸. W badanym materiale tylko raz pojawił się toponim wskazujący Białystok jako obszar prowadzenia działalności (*Rehacenter Białystok Tomasz Podjaski*)¹⁹. Wynika to z faktu, że fizjoterapia czy rehabilitacja w większej mierze łączą się z osobą prowadzącą taką działalność niż z miejscem jej prowadzenia, ponieważ często z pacjentami o ograniczonej mobilności pracuje

---

¹⁷ Polskie Stowarzyszenie NDT-Bobath, *Metoda NDT-Bobath*, http://www.ndt-bobath.pl/?page_id=65 [dostęp: 31.07.2018 r.].

¹⁸ K. Woś, *Nazwy aptek w przestrzeni miejskiej Rzeszowa. Analiza semantyczna*, „Słowo. Studia Językoznawcze” 2012, nr 3, s. 181–191.

¹⁹ Warto zauważyć, że taki sposób tworzenia nazwy (wskazanie profilu działalności oraz miejsca jej wykonywania) jest zgodny ze standardami pozycjonowania stron internetowych oraz SEO (ang. *search engine optimization*). Działania te, wchodzące w zakres marketingu, pozwalają uczynić stronę „widoczną” dla robotów wyszukiwarki poprzez uwypuklenie poszukiwanych treści odpowiadających popularnym frazom – w tym wypadku chodziłoby o frazę „rehabilitacja Białystok”.

się w ich domach²⁰ – odzwierciedla to sformułowanie *rehabilitacja domowa* z zakresu usług kontraktowanych przez NFZ.

Na koniec wspomnieć należy o komponowanych nazwach profesji w postaci grup imiennych. Rzeczownik *rehabilitacja* dwukrotnie zestawiono z *masażem*, raz z *terapią manualną*, natomiast rzeczownik *fizjoterapia* za pomocą spójnika *i* połączono z *osteopatią* oraz *sportem*. O ile zbitka z nazwą metody terapeutycznej jest oczywista, o tyle wyjaśnić należy skojarzenie ze *sportem*, przez który rozumiemy ‘ćwiczenia i gry mające na celu rozwijanie sprawności fizycznej i dążenie we współzawodnictwie do uzyskania jak najlepszych wyników’ (SJP). Łącznikiem dla tych dwóch dziedzin aktywności jest podejmowanie *ćwiczeń*, którymi są ‘czynności wykonywane i powtarzane w celu opanowania jakiejś umiejętności’ (SJP) oraz *ćwiczenie się* – ‘doskonalenie się w czymś przez ćwiczenie’ (SJP) pod okiem przygotowanej do tego merytorycznie osoby. Ćwiczenie, tak jak fizjoterapia, prowadzi więc do poprawy pewnych funkcji: zręcznościowych czy motorycznych.

3. STRUKTURA I SEMANTYKA WŁAŚCIWYCH FIRMONIMÓW

Właściwy firmonim wyodrębniłam w strukturze ponad połowy chremonimów (44/63%), to on wyróżnia firmę spośród innych jednostek gospodarczych funkcjonujących w danej branży. Wypada odnotować, że ze względu na symboliczny charakter firmonimów właściwych Bożena Frankowska-Kozak, odwołując się do prac słowackiej badaczki Marii Imrichovej, zaproponowała inny termin określający człon wyodrębniający – *logonim*. Odpowiadałby on nazwom firm, jednostek handlowych oraz spółek produkcyjno-handlowych²¹. Znaczenie tego terminu należy wiązać z jego anglojęzycznym oryginałem: *logo* – ‘a symbol or other design adopted by an organization to identify its products, uniform, vehicles, etc.’²², czyli symbol lub inny wzór przyjęty przez organizację, by ją identyfikować. *Logo* jest więc ‘graficznym symbolem przedsiębiorstwa’ (SJP), którego częścią może być *logotyp*, czyli ‘graficzne przedstawienie nazwy

²⁰ Potwierdza to, że nazwy z branży rehabilitacyjnej realizują formułę chremonimu jako nazwy obiektu niezwiązanego z konkretnym krajobrazem.

²¹ B. Frankowska-Kozak, *Logonimy podmiotów gospodarczych w północno-zachodniej Polsce w ostatnim dziesięcioleciu XX wieku*, Szczecin 2009, s. 18–19.

²² *Logo*, [w:] *Oxford Living Dictionaries*, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/logoEnglish> [dostęp: 13.06.2018 r.]. Dalej tłumacząc, korzystam z tego słownika.

marki, firmy' (SJP). Przy uwzględnieniu tych asocjacji *logonim* wydaje się zgrabnym określeniem tych firmonimów, które faktycznie posiadają graficzne odpowiedniki – chodziłoby głównie o duże rozpoznawalne firmy z wykreowaną marką²³, a niekoniecznie o jednoosobowe działalności gospodarcze, które często nie posiadają ani logo, ani strony internetowej, ani nawet stałego miejsca świadczenia usług – przypomnijmy tylko, że w branży rehabilitacyjnej wielu właścicieli firm świadczy usługi mobilne, w domach swoich pacjentów.

Z ustaleń Marii Biolik wynika, że w opracowaniach onomastycznych to właśnie firmonimy są najczęściej analizowanymi elementami chrematonimów, podczas gdy pozostałe elementy są pomijane lub marginalizowane²⁴. Można jednak spotkać ciekawe opracowania, w których niefirmonimiczne komponenty nazwy własnej firmy zostały dość szczegółowo omówione – mam tu na myśli choćby wspomniany już artykuł Beaty Drążek o nazwach gabinetów stomatologicznych. Na ogół jednak dla językoznawcy faktycznie bardziej zajmująca okazuje się semantyka członu wyodrębniającego. Zastrzec jednak trzeba, że może to zależeć od typowych dla danej branży praktyk nazewniczych i jej specyfiki – pod tym względem gabinety rehabilitacji/fizjoterapii prezentują się dość interesująco.

W typologii właściwych firmonimów z branży rehabilitacyjnej wyróżniłam osiem kategorii:

1. Zlepkowce:

- z częstką derywowaną od nazwy profesji *reh(a)-*,
- z częstką derywowaną od nazwy profesji *fizjo-, -fizjo-*,
- z częstką *-med(i)*,
- z częstką derywowaną od leksemów z pola semantycznego medycyny *-art(h)(ro)-*,
- z częstką derywowaną od innych leksemów: *-active-*,

²³ W wypadku takich firm odpowiednia byłaby nazwa *markonimy* zaproponowana przez M. Biolik, w: *Modele strukturalne nazw własnych przedsiębiorstw i lokali branży gastronomicznej w województwie warmińsko-mazurskim*, [w:] *Chrematonimia jako fenomen współczesności*, red. M. Biolik, J. Duma, Olsztyn 2011, s. 60.

Sądzę, że zastosowanie wymienionych tu nazw mogłoby mieć znaczenie gradacyjne: *chrematonimy* jako nazwa nadrzędna, zbiorowa; *firmonimy* przypisywane byłoby ogólnie firmom, *logonimy* – tym firmom, które posiadają logotyp, *markonimy* z kolei tym, które posiadają wypracowaną markę, a więc największym; w wypadku firm o międzynarodowym zasięgu można by się pokusić o określenie o typie internacjonalizmu – *brandonim* (ang. *brand*, czyli 'marka').

²⁴ Tamże.

2. Derywaty od leksemów z pola semantycznego medycyny
3. Odimienne:
  - neologizmy
  - inicjały
  - nazwisko z wykładnikiem profesji
4. Transonimy niezwiązane z branżą
5. Transonimy z pola semantycznego medycyny
6. Transonimizowane apelatywy obcojęzyczne
7. Akronimy
8. Nazwy o nieustalonym znaczeniu

Pierwszą grupę onimów, zlepkowce, należałoby – za Renatą Przybylską – definiować jako „złożenia części powstałych z obciążenia nagłosowej części wyrazów pełnoznacznych, zarówno rodzimych, jak i zapożyczonych, w tym także internacjonalizmów. Częstki te – dwie, trzy, a bywa i więcej – są zlepione bezpośrednio ze sobą tak, aby tworzyły zgrabną całość pod względem fonologicznym [...]. W pisowni zaś poszczególne części mogą być oddzielone myślnikiem bądź pisane rozdzielnie, a każda z części lub któraś wybrana mogą być pisane od dużej litery”²⁵. Można je też określić mianem neologizmów słowotwórczych²⁶.

W badanym materiale morfologicznie zlepkowcowe firmonimy są najczęściej konstrukcjami złożonymi z dwóch nośnych semantycznie elementów²⁷, co przeczy dość powszechnemu przekonaniu o asemantyczności nazw własnych. Stałe części – jak *med-*, *reha-*, *fizjo-* – są powszechnie rozpoznawalne i z łatwością przypisywane pewnym branżom²⁸. To one stanowią podstawę zlepkowca; druga część pełni funkcję semantycznie dopełniającą.

1.1. Zlepkowce z członem *reh(a)-*: *Rehactive*, *Rehacenter*, *Rahafit*, *Rahab-Fit*, *Rehalex*, *Rehabilis Clinic*

Rehabilitacja jest dość młodą dziedziną medycyny, jej upowszechnienie się i skomercjalizowanie na przełomie XX i XXI wieku stworzyło nowe

---

²⁵ R. Przybylska, *Modne nazwy firm*, [w:] *Moda jako problem lingwistyczny*, red. K. Wojtczuk, Siedlce 2002, s. 157.

²⁶ R. Przybylska, *O współczesnych nazwach firm*, „*Język Polski*” 1992, z. 2/3, s. 138–150.

²⁷ Dlatego niektóre z analizowanych firmonimów pojawiają się w zestawieniu dwa razy. Są one klasyfikowane do poszczególnych podtypów w sposób, który pozwala na pełniejsze przeanalizowanie ich semantyki w kontekście wyróżnionej części.

²⁸ M. Rutkiewicz-Hanczewska, *Moda w zakresie morfologii...*, s. 139.

pole onimizacyjne. Jak zauważyła Małgorzata Rutkiewicz-Hanczewska, „Powstawanie firm specjalizujących się w nowych branżach przyczynia się do abstrahowania nowych morfemów typu *-reha-* (firmy zajmujące się szeroko rozumianą rehabilitacją)”²⁹. W badanym materiale znalazło się sześć (13,6%) firmonimów z częstką *reh(a)-*, występującą wyłącznie w prepozycji.

Cząstka *reha-* wykazuje dużą łączliwość z obcojęzycznymi formami. Pierwszą ich grupą są anglojęzyczne leksemy przymiotnikowe, odnoszące się do modnych lifestylowych kontekstów: *active* ('aktywny'), *fit* ('dysponowany' lub 'zdalny' w sensie *able* – 'zdany do życia')³⁰. Wydaje się, że odpowiednikiem angielskiego *fit* jest znany z medycznej łaciny formant *-abilis* (jego anglojęzycznym ekwiwalentem jest *-able*) w znaczeniu 'nadający się do zabiegu'³¹. Uwagę zwraca też wprowadzenie anglojęzycznych nazw miejsc – *center* ('centrum') i *clinic* ('klinika')³². Leksemy te – podobnie jak omówione wcześniej transonimowane wykładniki profesji – wzmacniają pozytywne asocjacje przez skojarzenie prywatnych usługodawców z leczniczymi placówkami klinicznymi (gr. *klinikē* 'praktyka lekarska u łoża chorego' od *klinikós* 'lekarz')³³ z jednej strony, a z drugiej – pokazują pewien schemat nazewniczy oparty na modzie. Cząstka *reh(a)-* łączy się także z formami odmiennymi, które omawiam dalej.

1.2. Zlepki z członem *fizjo-*: *Global Fizjo*, *FizjoClinic*, *Fizjoania*, *Fizjo4active*, *Fizjoart*, *Fizjolimf*, *Fizjoskrzat*, *Fizjostep*, *Fizjoteam*

Człon *fizjo-* w prepozycji – odnotowany dziewięciokrotnie (20,5%) – także komponuje się z anglojęzycznym słownictwem, tworząc złożenia, poddające się semantycznej eksplikacji. Nazwę *Fizjostep* (*step* – 'krok') można interpretować jako nawiązanie do reedukacji chodu, przywrócenia fizjologicznego chodu, które ze swoimi pacjentami podejmują

²⁹ Tamże.

³⁰ Znaczenie *fit* i *active* wpisuje się w trend zdrowego stylu życia, zob. przyp. 31 w pierwszej części artykułu. Odsyłam tam do opracowania Centrum Badania Opinii Publicznej, *Polacy o swoim zdrowiu oraz prozdrowotnych zachowaniach i aktywnościach*. Komunikat z badań, Warszawa 2012.

³¹ *Przedrostki greckie i łacińskie w terminologii medycznej*, <https://quizlet.com/.../przedrostki-greckie-i-lacinskie-w-terminologii-medycznej-flash-...> [dostęp: 13.06.2018 r.].

³² Zob. wcześniejsze omówienie apelatywów miejsca w strukturze członu utożsamiającego.

³³ W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, wyd. XVI rozszerzone, Warszawa 1988, s. 264. Dalej w tekście podaję oznaczenie SK i stronę.

fizjoterapeuci. Z kolei *Fizjoteam* (*team* – ‘zespół, ekipa’) sugeruje, że usługi fizjoterapeutyczne świadczy więcej niż jedna osoba – *team* fizjoterapeutów. Jeśli natomiast mowa o jednoosobowej działalności, *team* tworzyliby fizjoterapeuta i pacjent, ewentualnie w szerokim ujęciu terapii także rodzina czy bliscy pacjenta.

Człon dopełniający znaczenie nazwy wskazywanej przez derywaty utworzone od nazw profesji może również wskazywać dziedzinę pracy fizjoterapeutycznej: *Fizjolimf* – tu *limf* jest derywatem wstecznym od słowa *limfa* oznaczającego ‘płyn ustrojowy pośredniczący w wymianie składników między krwią i tkankami’ (SJP). Wskazanie układu limfatycznego jako pola oddziaływań fizjoterapeutycznych definiuje po pierwsze grupę pacjentów (zmagających się z obrzękami i zastojami limfatycznymi w przebiegu schorzeń o różnej etiologii), a po drugie – sposób pracy (masaż limfatyczny, aplikacje limfatyczne z zakresu kinesiologytapingu).

Także w nazwie *Fizjoskrzat* druga częśćka nazwy wskazuje odbiorcę usług fizjoterapeutycznych: *skrzat* jako synonim *dziecka* (SS). Ogniwem znaczącym może także być antroponim związany z właścicielem firmy – *Fizjoania*: to Ania prowadzi fizjoterapię.

Interesująco – także pod względem wzrokowym – prezentują się akronimiczne struktury o anglojęzycznej proveniencji: wersja pełna nazwy *Fizjo4active* mogłaby brzmieć *Fizjoterapia dla aktywności/aktywnych*. Wybór takiej struktury morfologicznej pośrednio sygnalizuje także grupę docelową odbiorców proponowanych w firmie usług – skrótowce z elementem cyfrowym są łatwe w odbiorze dla młodszych pokoleń, obeznanych z językiem nowych mediów inkorporującym anglicyzmy.

Firmonim *FizjoClinic* został utworzony i funkcjonuje podobnie jak wspomniane wyżej konstrukcje z członem *reh(a)-* i apelatywem miejsca. Więcej o znaczeniu *Fizjoart* i *Fizjo4active* piszę niżej.

Fizjo- w postpozycji uzupełnione o anglojęzyczny epitet *global* (‘światowy’) wpisuje się w modę na tworzenie nazw z pozytywnie konotującymi internacjonalizmami³⁴. W takiej funkcji często występuje człon *euro-* (od ang. *european*). Pisząc o jego roli w nazwach gabinetów stomatologicznych, Beata Drążek uznała, że „wskazuje na europejski poziom świadczonej usług – wysoki standard”³⁵, działa więc marketingowo.

³⁴ R. Przybylska, *O współczesnych nazwach firm...*

³⁵ B. Drążek, *Analiza...*, s. 192.

1.3. Zlepkowce z częstką *med(i)-*: *Kinesio-Med*, *Pyhsical-Med*, *Emer-Med*, *Arthtomed*, *Kinesio-Medica*

Cząstka *-med* – na bazie której utworzono pięć firmonimów (11,4%) – jest w branży związanej z medycyną często wykorzystywana w złożeniach, ponieważ klarownie wskazuje pole semantyczne. Do tej grupy zaliczyłam także nazwę z częstką o łacińskiej etymologii *medica* od *medicina* – ‘sztuka lekarska, lek’, *medicus* – ‘lekarz’ (SK, 325).

W nazwach pozyskanych z badanego materiału cząstka *-med* zajmuje postpozycję, jest więc drugim elementem zlepkowca, który wymaga dookreślenia przez cząstkę w stosunku do niego deskryptywną, to znaczy wskazującą część działalności medycznej, z którą związane są oferowane przez firmę usługi. W tym wypadku dookreślenia wskazują na rehabilitację, której podstawą jest leczenie poprzez ruch – *Kinesio-Med*, *Kinesio-Medica*. *Kinesis* przywołuje grecką etymologię cząstek *kin-*, *kine(to)-*, *kino-*, które w złożeniach oznaczają ‘ruch’ (gr. *kinēma* dpn. *kinēmatos* ‘ruch’ i *kinētikós* ‘ruchowy’, z *kinētós* ‘ruchomy’, od *kinin* ‘poruszać się; SK, 261). Biorąc jednak pod uwagę popularność angielszczyzny w nazewnictwie tej branży, można uznać, że nie chodzi tu o grecką cząstkę *kin-*, ale o cały anglojęzyczny morfem *kinesio-*, wywodzący się od rzeczownika *kinesiology*, czyli ‘nauka o mechanice ruchów ciała’³⁶.

Dookreślenie podstawowej cząstki zlepkowca może również odsyłać do anatomii, jak w nazwie *Arthtomed*. O wariantywności cząstki *-art(h)(ro)* piszę dalej.

Z medycznej angielszczyzny wywodzi się także przymiotnik *physical* w znaczeniu ‘fizyczny, cielesny’. Gdyby zamiast derywatu *med-* przywołać rzeczownik *medicine*, który mógłby tu być podstawą derywacyjną, otrzymalibyśmy termin *physical medicine*, co w dosłownym tłumaczeniu oznaczałoby ‘medycynę fizykalną’, czyli ten dział medycyny, który znajduje zastosowanie w fizjoterapii i wykorzystuje naturalne bodźce (gr. *physis* – ‘natura’, SK, 172), by wspomóc procesy regeneracji organizmu³⁷.

Podobną motywację onimiczną można przypisać ostatniej nazwie z tej grupy, *Emer-Med*. Wydaje się, że w kontekście znaczenia niesionego przez cząstkę *-med* pierwszy człon firmonimu przywołuje anglojęzyczny rzeczownik *emergency* – ‘nagły przypadek’. Podstawą derywacyjną tego

³⁶ Ostateczne rozstrzygnięcia etymologiczne wymagałyby konsultacji z autorem nazwy, tożsamym najczęściej z właścicielem firmy.

³⁷ Zob. J.W. Kochoński, M. Kochoński, *Medycyna fizykalna*, Gliwice 2009.

zlepkowca byłoby więc określenie *emergency medicine*, co wydaje się uzasadnione tym, że fizjoterapeuci również mają do czynienia z nagłymi przypadkami, jak choćby wypadnięcie dysku.

Warto podkreślić, że z częstką *-med* łączy się funkcja semantycznej nobilitacji – pozwala ona na skojarzeniowe podbudowanie pozycji gabinetu rehabilitacji/fizjoterapii przez wskazanie związku z medycyną, której adepci cieszą się dużym prestiżem jako wykonawcy zawodów zaufania publicznego.

1.4. Zlepkowce z członem *-art(h)(ro)*:- *Arthromed, Armedis, Artimus, Fizjoart*

Można przyjąć, że we wszystkich firmonimach częstka *art-* jest derywatem wstecznym greckiej częstki *-artr(o)*, która w złożeniach oznacza 'staw' (gr. *arthrítis* 'artretyzm' od *árthron* 'staw, przegub'; SK 45). Wskazywałaby więc ona przedmiot oddziaływań oferowanych przez firmę. Możliwe jednak jest i to, że mamy tu do czynienia z zapożyczonym z angielszczyzny (co nie zmienia etymologii morfemu) przedrostkiem *arthto-*, który również wskazuje na to, co jest związane ze stawami.

Pozostając w kręgu wpływów anglojęzycznych, trudno nie zauważyć, że częstka *art-* może odpowiadać angielskiemu leksemowi *art* w znaczeniu 'sztuka', jak i łacińskiemu *artes*. Przypuszczenie to jest prawdopodobne o tyle, że do dziś medycynę, w której obrębie sytuuje się rehabilitacja i fizjoterapia, ujmuje się i jako naukę, i jako sztukę³⁸ – o czym była już mowa – co odbija się w strukturze *Armedis* z minimalną formą *ar-* pochodzącą od *art*. Analogicznie można więc myśleć o sztuce fizjoterapeutycznej, co z kolei obrazuje nazwa *Fizjoart*.

Interesująco, w kontekście możliwej kontaminacji znaczeń częstek *-art(h)(ro)* oraz *-art*, prezentuje się nazwa *Artimus*. Odczytuję ją jako swobodną grę znaczeń. Łaciński przyrostek *-imus*, będący wykładnikiem stopnia najwyższego, czyli opisującego najwyższe nasilenie cechy, wskazywałby *artyzm* jako synonim *mistrzostwa* (*-art*), a jednocześnie *-art* jako derywat od *-artro* zakreśla tego mistrzostwa przedmiot (stawy).

Odnosić też trzeba, że „artystyczne” asocjacje w cherematonimii są modne od dwóch dekad³⁹, choć zdecydowanie częściej pojawiają się

³⁸ R.W. Gryglewski, *Czy medycyna jest sztuką czy nauką – rozważania w świetle polskiej szkoły filozofii medycyny i poglądów innych lekarzy europejskich czasu przełomu XIX w. do wybuchu II wojny światowej*, „Medycyna Nowożytna” 2006, 13/1–2, s. 7–24.

³⁹ G. Sawicka, *Struktura współczesnych skrótowców*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Linguistica” 1998, s. 37, 154.

w tych branżach, które mają bardziej bezpośredni związek z pięknem – ich przykłady Ewa Młynarczyk wynotowała w nazwach gabinetów kosmetycznych⁴⁰.

Omawiane tu części pozwoliły na stworzenie czterech (9%) firmionów.

1.5. Zlepki z członem *-active-*: *Active-Therapy, Rehactiv, Fizjo4active*

Człon *active*⁴¹ jest zapożyczeniem z języka angielskiego. Przymiotnik ten oznaczać może w kontekście sprawności ruchowej tyle co ‘aktywny, czynny’. Przywołuje ponadto rzeczownik *activity* w sensie *exercise*, czyli ‘ćwiczenia’. Dodać można, że forma przymiotnikowa w języku angielskim bywa też odczytywana w znaczeniu ‘dodatni’, co implikowałoby pozytywne skojarzenia.

Częstka *-active* w połączeniu z rzeczownikiem *therapy* daje *aktywną terapię*, czyli ‘określony sposób leczenia za pomocą leków lub zabiegów’ (*terapia*, SJP), ‘przejawiający inicjatywę’, ‘podlegający intensywnym procesom fizycznym’ (*aktywna*, SJP). Tak rozumiana *aktywna terapia* jest kreowana, jeśli weźmiemy pod uwagę synonimikę, jako *energiczna, dynamiczna, prężna czy zaangażowana* (SS) lub – w zgodzie z potoczną racjonalnością – jako *efektywna*.

Polskojęzyczny odpowiednik leksemu *active*, *aktywność*, konotuje ponadto frazem *aktywny styl życia* jako synonimizujący *zdrowie*, które jest antonimem *choroby* wymagającej rehabilitacji/fizjoterapii. W tej optyce fizjoterapia wpisuje się w pozytywnie waloryzowany model współczesnego dynamicznego (a więc zdrowego) życia⁴², który wymaga działań poprawiających jego jakość, na przykład poprzez odpowiednie zastosowanie bodźców naturalnych.

Częstka ta pozwoliła na stworzenie trzech nazw (6,8%).

2. Derywaty od leksemów z pola semantycznego medycyny: *Fizjo*

Ta krótka, minimalistyczna nazwa, derywowana od rzeczownika *fizjoterapia*, ma jasną wartość informacyjną. Można ją także uznać za branżowy skrót, co w kontekście nazw z dziedziny rehabilitacji jest oczywi-

⁴⁰ E. Młynarczyk, *Modne nazwy firmowe...*, s. 32.

⁴¹ Formę *activ* traktuję jako derywowaną wstecznie wersję leksemu *active*, być może powstałą pod wpływem niewiedzy autora (*active* w wymowie nie ma wygłosowego *e*).

⁴² Centrum Badania Opinii Publicznej, *Polacy o swoim zdrowiu...*

ste. Potwierdza to etymologia, zgodnie z którą częstka *fizjo-* w złożeniach wskazuje na to, co dotyczy ciała, fizjologii, a w szerszym kontekście na to, co naturalne (SK, 173).

3. Firmonimy odimienne: „*Elad*”, *Rehalex*, *KM Rehabilitacja Konrad Modrzejewski*, *Gabinet Rehabilitacji „AMJ Rehabilitacja” Janusz Miczejko*, *Fizjoterapia Lewandowski – Gabinet Nowoczesnej rehabilitacji*, RAFAŁ LEWANDOWSKI

Ustalenie motywacji – odnotowanych czterokrotnie (9,1%) – odimienych firmonimów nie jest oczywiste. Pierwszy z przykładów jest konstrukcją na bazie imienia właścicielki – *Ela*, co jest czytelne w kontekście pełnej nazwy. Drugi natomiast jest zlepkowcem, który sugeruje raczej związek rehabilitacji (*reha-*) z prawem (łac. *lex*). Dopiero wiedząc, że właścicielka firmy ma na imię Aleksandra, można domniemać, że człon *-alex* jest zangielszczonym (*x* zamiast *ks*) zapisem derywatu wstecznego utworzonego od jej imienia, zestawionym z częstką *reh-* od (*reha-*) albo skróconą formą imienia (*Alex* od *Alexandra*).

Firmonimami bywają także akronimiczne formy antroponimiczne w postaci inicjałów właściciela firmy zestawionych z nazwą profesji: *KM Rehabilitacja Konrad Modrzejewski*, *Gabinet Rehabilitacji „AMJ Rehabilitacja” Janusz Miczejko*. Takie formuły podkreślają to, że właściciel własnym nazwiskiem zawartym w krótkiej, a więc pozostającej w powszechnym obiegu, nazwie, firmuje swoje usługi.

Można także wyróżnić firmonimy składające się z nazwy profesji i nazwiska właściciela (*Fizjoterapia Lewandowski*). Pozycja takiej grupy rzeczownikowej w strukturze chrematonimu sugeruje, że jest ona firmonimem właściwym, a nie elementem członu utożsamiającego (*Fizjoterapia Lewandowski – Gabinet Nowoczesnej rehabilitacji*, RAFAŁ LEWANDOWSKI). Odnotowuję taką konstrukcję w grupie firmonimów odimiennych – mimo że *expressis verbis* pojawiła się jednostkowo – ponieważ przypisać jej należy spory potencjał marketingowy⁴³.

Zaznaczyć ponadto trzeba, że w świetle przepisów samo nazwisko właściciela stanowi firmonim właściwy – takich nazw jednak nie odnotowałam.

⁴³ Zob. dalej – nieformalne firmonimy o strukturze nazwisko + nazwa profesji.

4. Firmonimy z wykładnikami profesji

Dwukrotnie (4,5%) w analizowanym materiale pojawiły się onimy, w których nazwa profesji zostaje włączona do firmonimu, o czym informuje jej pozycja w strukturze nazwy. W chrematonimie *Gabinet Rehabilitacji „AMJ Rehabilitacja” Janusz Miczejko* zapis w cudzysłowie w oczywisty sposób wyróżnia firmonim, który można też uznać na firmonim odimienny.

Struktura niektórych nazw nie jest tak oczywista i w zasadzie arbitralnie mogą one być zaliczone do dwóch kategorii. Na przykład: w nazwie *KM Rehabilitacja, KONRAD MODRZEJEWSKI* można uznać przecinek za element wyróżniający firmonim i jednocześnie rozdzielający dwa człony. Jednak o tym, że mamy tu do czynienia z dwoma (firmonim z antroponimem), a nie z trzema członami (firmonim, człon utożsamiający, antroponim), przekonać się można dopiero po skonfrontowaniu nazwy pozyskanej z bazy danych z dostępnym na stronie internetowej logotypem⁴⁴. Dla porównania: w interpretacji nazwy *ABM Rehabilitacja ortopedyczna Marek Sewastianik – mgr fizjoterapii, pedagog, nauczyciel* znaczenie ma brak znaku interpunkcyjnego, sugerujące, że firmonimem jest akronim *ABM*, a sformułowanie *rehabilitacja ortopedyczna* realizuje formułę członu utożsamiającego w postaci nazwy profesji z epitetem.

W innym chrematonimie – *Gabinet Rehafit. Rehabilitacja funkcjonalna mgr Piotr Kaluta* – w firmonimie, który rozpoznajemy dzięki wydzieleniu go kropką, znalazł się wykładnik profesji w postaci apelatywu miejsca: *gabinet*.

5. Nazwy transnimizacyjne niezwiązane z branżą: *Atrium, Arkadia, Junior*

Transnimizacja jest procesem przenoszenia nazw z innych kategorii i – w obrębie języka polskiego – wykorzystana została pięciokrotnie (11,4%). W badanym materiale wyróżniłam transnimity proprialne, czyli pochodzące od nazw własnych, i transnimity apelatywne, czyli pochodzące od nazw pospolitych (przy czym apelatywne zapożyczenia potraktowałam jako oddzielną grupę). Pozostają one w dość luźnym związku semantycznym z branżą rehabilitacyjną czy z zakresem oferowanych usług.

⁴⁴ Graficzna forma pokazuje, że firmonimem jest „KM Rehabilitacja”.

Pierwszy z przykładów – firmonim *Atrium* – leksykalnie oznacza ‘wewnętrzny dziedziniec otoczony ze wszystkich stron ścianami budynku’ (SJP), można więc domniemać, że nazwa ta wiąże się czy wynika z architektonicznych właściwości budynku, w którym mieści się firma. Znaczenie to ma pewien związek z medycyną, ale będzie on czytelny chyba tylko dla osób obeznanych z łacińską terminologią medyczną – wtedy *atrium* będzie określało ‘przedsionek serca’ (SJP). Motywacja taka jako prymarna byłoby uzasadniona wtedy tylko, gdyby zakres oferowanej rehabilitacji jako główną wskazywał rehabilitację kardiologiczną.

Kolejny firmonim, dodajmy: o toponimicznych korzeniach, *Arkadia*, wskazuje dosłownie ‘kraj, gdzie panuje spokój, ład i szczęśliwość’ (SJP). Związek z medycyną/rehabilitacją opiera się więc na supozycji osiągnięcia pozytywnie waloryzowanego stanu pod szyldem firmy. *Stan* ten odpowiada klasycznej definicji *zdrowia* zapisanej w 1946 roku w konstytucji WHO jako „stan pełnego fizycznego, umysłowego i społecznego dobrostanu”⁴⁵. Jest to ujęcie holistyczne, podczas gdy w znaczeniu słownikowym *zdrowie* ograniczone zostaje do wymiaru fizjologicznego: ‘stan żywego organizmu, w którym wszystkie funkcje przebiegają prawidłowo’ (SJP).

Następny firmonim z tej grupy, *Junior*, wskazuje grupę docelową odbiorców usług – ‘młodszych członków rodziny’ (SJP), synonimicznie – dzieci.

Tak utworzone nazwy stanowią 6,8% badanych chrematonimów.

6. Nazwy transnimizowane asocjujące z branżą: *Symetria*, *Akton*

Związek niektórych apelatywów z daną branżą ma charakter kontekstowy, co obrazują dwie nazwy (4,2%). Firmonimiczna *Symetria* to ‘równowaga i zgodność między poszczególnymi elementami jakiejś całości’ (SJP). W fizjoterapii mowa byłaby więc o symetrii kończyn, napięcia mięśniowego. Ponadto, *symetria* w znaczeniu *równowaga* (SS) odnosi się do – pożądanego w punkcie widzenia zdrowia – właściwości organizmu ludzkiego do utrzymywania *homeostazy*, którą jest ‘stan równowagi, zwłaszcza takiej, którą cechuje samoregulacja’ (SJP). Warto dodać, że firmonim

---

⁴⁵ Zob. E. Kozłowska, A. Marzec, P. Kalinowski, U. Bojakowska, *Koncepcja zdrowia i jego ochrony w świetle literatury przedmiotu*, „Journal of Education, Health and Sport” 2016, nr 6(9), s. 575–585.

ten ciekawie współgra z graficznym znakiem firmy, będącym kreatywną wersją obrazu człowieka witruwiańskiego, za pomocą którego Leonardo da Vinci zobrazował proporcje ludzkiego ciała.

Nazwą zaczerpniętą z terminologii miologicznej jest *Akton*. Aktony są w biomechanice jednostkami funkcjonalnymi mięśni – można powiedzieć, że są to te ich części, które przebiegają odmiennie względem danej osi ciała.

7. Transonimizowane apelatywy obcojęzyczne: *Kinesis, Nervo, Correx, Cardo, Axis, Signum, Impact, Chiropractic, Active, ARTROS*

Rola zapożyczeń w języku polskim jest już dość dobrze rozpoznana. Ich wykorzystanie w branży rehabilitacyjnej wiązać należy po pierwsze z łacińskojęzycznymi tradycjami w sferach okołomedycznych, a po drugie z wielowymiarową amerykańską amerykanizacją.

Anglojęzycznym zapożyczeniem z pola semantycznego medycyny/rehabilitacji jest rzeczownikowa nazwa *Kinesis*, znacząca dosłownie 'ruch' ('movement', 'motion'). Semantyka części *kine-* została już wyjaśniona. Tu dodajmy tylko, że ruch uchodzi za podstawę rehabilitacji/fizjoterapii, a poprawie jego funkcji służy *kinezyterapia*, nazywana też *kinezyterapią*, czyli 'leczeniem polegającym na ćwiczeniach ruchowych' (SJP). Z ruchem wiąże się także anglojęzyczna nazwa *Active*, będąca bazą do tworzenia omówionych już zlepkowców.

Z angielszczyzny wywodzi się również nazwa *Chiropractic*, czyli 'chiropraktyka'. Wykorzystanie języka obcego po pierwsze wskazuje oryginalne pochodzenie tej metody pracy z pacjentem, a po drugie – dowartościowuje ją jako „zachodnią”. W Polsce chiropraktyka jest mało popularną dziedziną, o czym była już mowa.

O tym, jak prowadzone są działania oferowane przez firmę, informuje pośrednio onim *Impact*. Rzeczownik *impact* w języku angielskim oznacza '(silny) wpływ, działanie'. Warto dodać, że synonimem leksemu *impact* w znaczeniu 'uderzenie' jest słowo *stroke*, które może być tłumaczone jako 'wylew krwi do mózgu', potocznie nazywany 'udarem mózgu'. Taka konotacja, choć daleka i niekoniecznie czytelna dla statystycznego odbiorcy usług, zarysowuje jednak grupę docelową pod względem klinicznym.

Zapożyczeniem z dziedziny anatomii jest firmonim *Nervo*, pochodzący od włoskiego rzeczownika oznaczającego 'nerw'. *Nerwami* nazywamy 'sploty włókien wychodzących z ośrodków nerwowych, przewo-

dzących bodźce czuciowe i ruchowe' (SJP), które tworzą układ nerwowy, będący przedmiotem zainteresowania *neurologii*. Leczenie patologii w obrębie układu nerwowego odbywa się w ramach rehabilitacji neurologicznej. Wykorzystanie tak konotującej nazwy profiluje więc i zainteresowania zawodowe właściciela firmy, i docelową grupę odbiorców jego usług, których można określić jako pacjentów neurologicznych.

Z języka szwedzkiego można wywieść firmonim *ARTROS* – w szwedzkojęzycznej nomenklaturze *artros* jest jednostką nozologiczną, której polskim odpowiednikiem jest choroba zwyrodnieniowa stawów⁴⁶. Nie jest wykluczone, że firmonim ten nie ma jednak tak klarownej motywności i że jego znaczenie wywodzić należy od greckiej części *artr(o)-*, omówionej przy zlepkowcach mających ją za podstawę.

Pozostałe firmonimy wywodzą się z medycznej łaciny. Ich związek z rehabilitacją jest oczywisty, aczkolwiek prawdopodobnie nieczytelny dla osób nieznających terminologii z tego zakresu.

Pośrednio do anatomii odnosi się nazwa *Cardo* od rzeczownika *cardo* oznaczającego 'zawias' (nadmieńmy, że wśród typów stawów wyróżniane są stawy zawiasowe, na przykład międzypaliczkowe czy kolanowe) lub 'oś', której anatomicznym odpowiednikiem byłby *kręgosłup*, synonimicznie określane 'szkieletem osiowym'⁴⁷. Bardziej dosłownie użyto z kolei rzeczownika *axis*, czyli 'oś' (SŁ) – w nazwie *Axis*, gdzie konotuje on i kręgosłup jako oś, na której opiera się szkielet, i osie ciała (pionową, poprzeczną i strzałkową).

Kolejne firmonimy odnoszą się do oddziaływań rehabilitacyjnych/fizjoterapeutycznych. *Correx* w znaczeniu 'prostować, poprawiać' (SŁ) bezpośrednio wskazuje efekt oddziaływań terapeutycznych – *korekcję*, czyli 'usuwanie nieprawidłowości, wad' (SJP). Oczywistymi skojarzeniami będą tu *korekcja wad postawy* czy *gimnastyka korekcyjna*.

Z łaciny niemedycznej pochodzi firmonim *Signum* – 'znak' (SŁ), którego znaczenie w kontekście rehabilitacji należałoby interpretować metaforycznie, na przykład *in plus* jako 'oznakę czegoś' (SJP) – na przykład zdrowia, lub *in minus* jako *symptom* – 'oznakę czegoś, zwykle jakiegoś ujemnego zjawiska' (SJP), na przykład choroby.

Ta grupa onimów, licząca dziesięć nazw (22,7%), jest najliczniejsza.

⁴⁶ Korzystam tu z popularnego tłumacza online: <https://translate.google.pl/?hl=pl#en/pl/artros> [dostęp: 14.06.2018 r.].

⁴⁷ *Głosbe. Łacińsko-polski słownik online*, <https://pl.glosbe.com/la/pl> [dostęp: 14.06.2018 r.]. Dalej, korzystając z tego słownika, podaję oznaczenie SŁ.

8. Akronimy

W zebranych materiale znalazł się pojedynczy przykład wykorzystania skrótowca w funkcji firmonimu właściwego. W nazwie *GTM Gabinet Terapii Manualnej Krzysztof Koronkiewicz* skrót GTM pochodzi od pierwszych liter elementów członu utożsamiającego, który przybrał w tym wypadku formułę wykładnika profesji ze wskazaniem miejsca.

9. Nazwy o nieustalonej motywacji

W czasie prowadzenia badań nad chrematonimią branży rehabilitacyjnej nie udało mi się ustalenie znaczenia firmonimu *Fibia*.

Jak zauważyła Przybylska – i co potwierdzają analizowane nazwy – pisownia zlepkowcowych firmonimów jest zróżnicowana. Typowo części są najczęściej pisane łącznie, pierwsza litera jest wielka (*Fizjoskrzat, Rehabillex, Arthromed, Rehactive*; 12/27,3%), nawet jeśli drugi człon jest formą imienia, która ortograficznie powinna być zapisana od wielkiej litery (*Fizjoania*). W jednym z firmonimów obie części zapisano od wielkiej litery (*GlobalFizjo*). Rzadziej (5/11,4%) stosowany był zapis z łącznikiem separującym dwie części pisane wielką literą (*Rehab-Fit, Physical-Med*). Nie pojawiły się rozdzielne zapisy części derywowanych.

Wersalikami zapisano pięć firmonimów (11,4%): cztery z nich były akronimami, co oznacza, że taki zapis był w zasadzie oczywisty, jeden był nazwą zapożyczoną.

Nieczęsto zdarza się, by firmonim zapisywany był w cudzysłowie, choć norma ortograficzna przewiduje taką możliwość dla nazw własnych – tak zapisano pięć firmonimów (11,4%) dwa z nich umieszczone były w prepozycji, trzy interpozycyjnie. Taka forma zapisu, szczególnie w wypadku firmonimów interpozycyjnych, pozwala na ich wyraźne wyróżnienie w wielowyrazowej nazwie.

Miejsce firmonimu w strukturze chrematonimu nie jest stałe, choć najczęściej – w trzydziestu ośmiu zapisach (86,4%) – znajduje się on w prepozycji (*Artimus Rehabilitacja Michał Sieradzki*), interpozycyjnie w czterech (*Gabinet Rehabilitacji „Rehactive” Joanna Bieniek*, 9,1%) i postpozycyjnie w dwóch (*Anna Misiukiewicz-Kukielko Fizjoania*, 4,5%).

Omówiwszy kolejno wszystkie człony chrematonimu, poczynię jeszcze kilka uwag na temat jego całościowej struktury oraz elementów niesemantycznych.

4. WARIANTYWNOŚĆ I ZAKRES WYPEŁNIANIA STRUKTURY CHREMATONIMU

Wariantywność w realizacji pełnej struktury chrematonimu polega na labilności jego ogniwi. Szyk elementów w obrębie konstrukcji członów antroponimicznego, utożsamiającego i wyodrębniającego jest w zasadzie dowolny. Sam układ członów jest również swobodny, co obrazują omówione układy antroponimów i firmonimów w różnych pozycjach. Natomiast stopień wypełnienia struktury dotyczy liczby członów w nazwie oraz liczby elementów w poszczególnych członach, co przekłada się na ilość wyrazów w konstrukcji chrematonimicznej. Analizowane nazwy składały się z minimum dwóch wyrazów i maksymalnie z trzynastu – były to wartości jednostkowe. Frekwencyjnie najczęstsze były nazwy trójwyrazowe (24/34,2%), czterowyrazowe (15/21,4%); średnio więc chrematonim liczy siedem wyrazów.

Można wyróżnić też typy konstrukcyjne chrematonimów, biorąc pod uwagę ilościową realizację struktury. Są to:

- chrematonimy trójelementowe: pełne (*Correxi Rehabilitacja Maciej Krawowski*),
- chrematonimy dwuelementowe:
  - bez członu antroponimicznego (*Atrium Rehabilitacja*),
  - bez członu utożsamiającego (*Cardo Krzysztof Frankowski*),
  - bez firmonimu właściwego (*Fizjoterapia Anna Orlów*).

Strukturę pełną, trzejelementową, miało dwadzieścia osiem chrematonimów (40%), składających się minimum z czterech i maksimum z dziewięciu wyrazów, najczęściej z czterech/pięciu leksemów (28,6%).

W tej grupie zwracają także uwagę konstrukcje hipertroficzne znaczeniowo: *Fizjoterapia Lewandowski – Gabinet Nowoczesnej Rehabilitacji, RAFAŁ LEWANDOWSKI*. Chrematonim ten składa się z antroponimu: *RAFAŁ LEWANDOWSKI*, członu utożsamiającego z epitetem: *Gabinet Nowoczesnej Rehabilitacji* i właściwego firmonimu: *Fizjoterapia Lewandowski*. Przy tak obszernej nazwie, informacje w niej zawarte są duplikowane na zasadzie repetycji – nazwisko pojawia się dwa razy, oraz tautologii – *fizjoterapia, rehabilitacja*⁴⁸.

⁴⁸ Z przeprowadzonej na wstępie dyferencjacji tych pojęć wynika, że mają one różne zakresy znaczeniowe, co wykluczałoby tautologię. Jednak, biorąc pod uwagę zakres oferty gabinetów rehabilitacji/fizjoterapii, rehabilitacja odbywa się w zakresie fizjoterapii, co znaczy nie ma wymiaru innego niż ruchowy (*Andrzej Fiłończuk – Rehabilitacja–Fizjoterapia*).

Do nazw z podwojeniem semantycznym zaliczyć też można takie, w których występują leksemy o zbliżonych zakresach znaczeniowych – siłą rzeczy pojawiają się one w najdłuższej z odnotowanych nazw: *Prywatny Gabinet Rehabilitacji Leczniczej mgr Krzysztof Szarejko, specjalista fizjoterapii, konsultant wojewódzki d/s fizjoterapii* (dla statystycznego odbiorcy usług powtórzenia te nie mają dużej wartości informacyjnej, ale mają znaczenie reprezentatywne), jak też w nazwach o standardowej długości: *Gabinet Rehabilitacji „AMJ Rehabilitacja” Janusz Miczejko*. Drugim typem zwielokrotnienia jest zestawienie pełnego leksemu z częstką derywowaną od nazw profesji (*Gabinet Rehabilitacji „Rehactive” Joanna Bieniek*). W nazwie takiej podobną wartość semantyczną mają rzeczownik *rehabilitacji* oraz częstka *reh-*.

Dwukrotnie odnotowane chrematonimy bez członu antroponimicznego można opisać ilościowo jako dwuwyrazowe (*Atrium Rehabilitacja*), językowo ekonomiczne i dobrze brzmiące.

Wśród chrematonimów bez członu utożsamiającego, reprezentowanych przez dwanaście nazw (17,1%), można wyróżnić taką ich klasę, w której funkcję utożsamiającą pełni częstka zlepkowca. Jako element semantyczny częstka derywowana od nazwy profesji pozwala na jej intuicyjne zidentyfikowanie: *fizjo-* (*Anna Misiukiewicz-Kukielko Fizjoania*), *reha-* (*Rahab-Fit Justyna Kurek*), a nawet *kine-* (*Kinesis Natalia Grześ*). Część leksemów w funkcji firmonimicznej nie wskazuje w tak oczywisty sposób branży, w której działa firma – widząc nazwę *Symetria Joanna Narolewska*, można pomyśleć, że odnosi się ona na przykład do usług krawieckich. W praktyce onimicznej oznacza to, że w nazwie o pełnej strukturze firmonim pełni funkcję dyferencyjną, natomiast w nazwach wariantywnych (na przykład bez nazwy profesji czy jej wykonawcy) może mieć znaczenie utożsamiające, o ile ma postać zlepkowca z częstką derywowaną od nazwy profesji lub wyrazu z jej pola semantycznego.

Z kolei do chrematonimów bez właściwego firmonimu zaliczyłam dwadzieścia cztery nazwy (34,3%) – realizują one formułę członu utożsamiającego rozbudowanego (*Prywatny Gabinet Rehabilitacji dla niemowląt, dzieci i dorosłych mgr Aniela Kuptel*) lub prostego (*Fizjoterapia Przemysław Kołaczek*). W tej ostatniej grupie wyróżniłam zestawienia nazwy profesji i antroponimu (10/41,6%) oraz nazwy profesji z epitetem i antroponimem (5/20,8%).

W konstrukcjach tego typu zdarza się, że utworzona od nazwy oficjalnej nazwa skrócona staje się firmonimem wykorzystanym w logotypie

firmy na jej stronie internetowej czy w szyldzie przy wejściu (*Kamil Załęski Fizjoterapia – Załęski Fizjoterapia*), nieformalnie realizującym strukturę firmonimu odimiennego typu nazwisko plus nazwa profesji. Odnotowanie tego wymaga jednak skonfrontowania nazwy katalogowanej online co najmniej z zawartością strony internetowej firmy.

Podsumowując omówienie wariantywnych realizacji struktury chrematonimu, można stwierdzić, że ich minimalną wersją są konstrukcje dwuwyrazowe: firmonim z wykładnikiem profesji (*Atrium Rehabilitacja*) oraz trzywyrazowe: firmonim z antroponimem (*Cardo Krzysztof Frankowski*) i nazwa profesji z antroponimem (*Fizjoterapia Michał Rynkowski*).

5. ELEMENTY NIESEMANTYCZNE W CHREMATONIMACH

Zauważalna jest tendencja do tworzenia chrematonimów bez znaków interpunkcyjnych – tak zapisano ponad trzy czwarte nazw (54/77,1%), niezależnie od tego, czy składają się z trzech wyrazów czy z siedmiu. Interpunkcja pojawiła się tam, gdzie konieczne jest zachowanie porządku wyliczenia – mowa tu o nazwach z członem utożsamiającym z nazwą profesji i tytułem zawodowym czy pełnioną funkcją (*Prywatny Gabinet Rehabilitacji Leczniczej mgr Krzysztof Szarejko, specjalista fizjoterapii, konsultant wojewódzki d/s fizjoterapii*) lub z elementem wymieniającym odbiorców usługi (*Prywatny Gabinet Rehabilitacji dla niemowląt, dzieci i dorosłych mgr Aniela Kuptel*).

W trzech nazwach przecinek wystąpił jako element delimitujący w pobliżu firmonimu (*GlobalFizjo, Terapia Manualna Bartosz Kruszewski*) lub antroponimu (*Gabinet Rehabilitacji „AMJ Rehabilitacja”, Janusz Miczejko*).

Myślnik wykorzystany został czterokrotnie: do wyodrębnienia firmonimu (*Fizjoterapia Lewandowski – Gabinet Nowoczesnej Rehabilitacji, RAFAŁ LEWANDOWSKI*), do wyodrębnienia elementu komponującego nazwę profesji (*Active-Therapy Gabinet Rehabilitacji Maciej Łukowski – terapie manualne*), do wyodrębnienia tytułu zawodowego i funkcji po antroponimie (*ABM Rehabilitacja ortopedyczna Marek Sewastianki – mgr fizjoterapii, pedagog, nauczyciel*). W następnej nazwie myślnik pojawił się jako separator po antroponimie (*Andrzej Fiłończuk – Rehabilitacja-Fizjoterapia*). Dwukrotnie do badanych chrematonimów dodano łącznik: jako znak połączenia międzywyrazowego nadrzędno-podrzędnego (*Active-Therapy*) oraz sugerujący równorzędność elementów grupy rzeczownikowej (*Rehabilitacja-Fizjoterapia*).

Jako znak delimitujący dwukrotnie potraktowano kropkę – pozwoliła ona na oddzielenie nazwy profesji wraz z określeniem odbiorców usługi (*Gabinet Rehabilitacji Junior. Rehabilitacja dzieci i dorosłych*), a także wyodrębniła firmonim (*Gabinet Rehafit. Rehabilitacja funkcjonalna mgr Piotr Kaluta*).

Sądzę, że przynajmniej część analizowanych nazw zyskałaby wizualnie po wprowadzeniu znaków interpunkcyjnych, bez których wyglądają po prostu niedbale⁴⁹ (*Fibia Regabilitacja Artur Pilecki [–] centrum rehabilitacji*). Czytelny wizualnie rozwiązaniem jest, omówione już wcześniej, wprowadzenie firmonimu w cudzysłowie w interpozycji (*Ela Kościuczyk-Litwin „Elad” Gabinet Rehabilitacji*). W ten sposób uzyskujemy widoczne na pierwszy rzut oka rozwarstwienie członów nazwy (antroponim/„firmonim”/człon utożsamiający), dzięki czemu staje się ona „przejrzysta”.

Pozostaje jeszcze kwestia zastosowania dużych i małych liter. Konsekwentny zapis wielkimi literami wszystkich elementów w nazwie (poza spójnikami) zastosowano w 57 chrematonimach (81,4%). Małymi literami zapisywano elementy o charakterze dopowiedzeń – element komponujący nazwę profesji wprowadzony przez myślnik (– *terapię manualne*), określenia pełnionych funkcji wprowadzone przez myślnik (– *mgr fizjoterapii, pedagog, nauczyciel*) lub zapisane po przecinku (*..., specjalista fizjoterapii, konsultant wojewódzki d/s fizjoterapii*).

W nazwach, w których zapis wielkimi literami nie był konsekwentny, od małych liter pisano: epitety nazwy profesji (*ABM Rehabilitacja ortopedyczna Marek Sewastianik – mgr fizjoterapii, pedagog, nauczyciel*) oraz nazwy odbiorców usługi (*Rehabilitacja dzieci i dorosłych, Prywatny Gabinet Rehabilitacja dla niemowląt, dzieci i dorosłych mgr Aniela Kuptel*).

Od wielkiej litery zapisano prawie wszystkie firmonimy (97%), w jednym zastosowano wersaliki. Wersalikami także dwukrotnie zapisano antroponimy. Wygląda więc na to, że wyróżnianie elementów nazwy za pomocą wielkich liter nie jest popularne.

---

⁴⁹ O niedbałości świadczy także odstępstwo od powszechnie przyjętego zapisu rozpoznawalnych w branży skrótów – na przykład akronimem wykorzystywanej w fizjoterapii metody neurorozwojowej (ang. *Neurodevelopmental Treatment*) jest NDT, a nie *Ndt* (*Prywatny Gabinet Terapii Ndt Bobath Beata Gładyszewska*).

VI. PODSUMOWANIE

Chrematonimy z branży rehabilitacyjnej są heterogeniczną klasą onimów. Ich struktura jest złożona i nośna semantycznie. W wielu przypadkach pozwala na rozpoznanie w nazwie rodzaju oferowanej usługi, jej wykonawcy, odbiorcy, a także sposobu i miejsca jej realizacji. Ponadto chrematonimy odzwierciedlają wewnętrzne zróżnicowanie branżowe, którego podstawą są wykształcenie oraz metody pracy.

Przedstawiona tu analiza pokazuje, że podstawowym, prawnie obligatoryjnym elementem nazwy firmy, będącej działalnością gospodarczą osoby fizycznej, jest antroponim. W mojej koncepcji staje się on trzecim członem struktury chrematonimu (obok członu utożsamiającego i firmo-nimu właściwego). Elementem najsilniej różnicującym, któremu przypisany jest też największy potencjał marketingowy, jest firmonim właściwy. Duże znaczenie w jego tworzeniu odgrywają leksemy i derywaty łacińskiego pochodzenia oraz anglojęzyczne. Interesująco semantycznie prezentują się firmonimy zlepkowcowe.

Różnorodność nazewnicza sugeruje, że właściciele gabinetów rehabilitacyjnych i fizjoterapeutycznych dysponują dużą kompetencją onomastyczną, realizującą współczesne zainteresowania zdrowym stylem życia oraz odzwierciedlającą sytuację epidemiologiczną i demograficzną.

BIBLIOGRAFIA

- Biolik M., 2011, *Modele strukturalne nazw własnych przedsiębiorstw i lokali branży gastronomicznej w województwie warmińsko-mazurskim*, [w:] *Chrematonimia jako fenomen współczesności*, red. M. Biolik, J. Duma, Olsztyn.
- Centrum Badania Opinii Publicznej, 2012, *Polacy o swoim zdrowiu oraz prozdrowotnych zachowaniach i aktywnościach*. Komunikat z badań, Warszawa.
- Drażek B., 2016, *Analiza strukturalno-semantyczna wybranych nazw gabinetów stomatologicznych w województwie podkarpackim*, „Słowo. Studia Językoznawcze”, t. 7, s. 189–189.
- Frankowska-Kozak B., 2009, *Logonimy podmiotów gospodarczych w północno-zachodniej Polsce w ostatnim dziesięcioleciu XX wieku*, Szczecin.
- Galkowski A., 2014, *Motywacja w procesie tworzenia chrematonimii marketingowej*, „Poznańskie Spotkania Językoznawcze”, nr 27, s. 63–72.
- Google Translate, <https://translate.google.pl/?hl=pl#en/pl/artros> [dostęp: 14.06.2018 r.].
- Gryglewski R.W., 2006, *Czy medycyna jest sztuką czy nauką – rozważania w świetle polskiej szkoły filozofii medycyny i poglądów innych lekarzy europejskich czasu*

przełomu XIX w. do wybuchu II wojny światowej, „Medycyna Nowożytna” 13/1–2, s. 7–24.

Kochański J.W., Kocharński M., 2009, *Medycyna fizykalna*, Gliwice.

Kosyl C., 2010, *Chrematonimy*, [w:] *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku*, t. 2, *Współczesny język polski*, Wrocław.

Kozłowska E., Marzec A., Kalinowski P., Bojakowska U., 2016, *Koncepcja zdrowia i jego ochrony w świetle literatury przedmiotu*, „Journal of Education, Health and Sport”, nr 6(9), s. 575–585.

Logo, [w:] *Oxford Living Dictionaries*, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/logoEnglish> [dostęp: 13.06.2018 r.].

Młynarczyk E., 2010, „Sklep, salon, studio” czy „atelier”: współczesne sposoby nazywania placówek handlowych, „Annales Academiae Pedagogiae Cracoviensis. Studia Linguistica” 5, s. 179–189.

Młynarczyk E., 2016, *Modne nazwy firmowe (na przykładzie nazw salonów kosmetycznych)*, „Poznańskie Spotkania Językoznawcze”, nr 32, s. 117–125.

Modelka Playboya Katie May zmarła po wizycie u kregarza. Są wyniki sekcji zwłok. Przerazające, <http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114885,20871227,modelka-playboya-i-gwiazda-snapchata-katie-may-zmarla-prawdopodobnie.html> [dostęp: 13.06.2018 r.].

Parzniewska J., 1998, *Nazwy zakładów pogrzebowych*, „Onomastica” XLIV, s. 283–289.

Polskie Stowarzyszenie NDT-Bobath, *Metoda NDT-Bobath*, http://www.ndt-bobath.pl/?page_id=65 [dostęp: 31.07.2018 r.].

Poradnia językowa, *Co pierwsze – imię czy nazwisko?*, <https://poradnia-jezykowa.uni.lodz.pl/warto-wiedziec/pisownia> [12.06.2018 r.].

Przedrostki greckie i łacińskie w terminologii medycznej, <https://quizlet.com/.../przedrostki-greckie-i-lacinskie-w-terminologii-medycznej-flash-...> [dostęp: 13.06.2018 r.].

Przybylska R., 1992, *O współczesnych nazwach firm*, „Język Polski”, z. 2/3, s. 138–150.

Przybylska R., 2002, *Modne nazwy firm*, [w:] *Moda jako problem lingwistyczny*, red. K. Wojtczuk, Siedlce.

Pytanie na śniadanie, <https://pytanienasniadanie.tvp.pl/27514737/kregarz-czy-fizjoterapeuta> [dostęp: 13.06.2018 r.].

Rutkiewicz-Hanczewska M., 2014, *Moda w zakresie morfologii współczesnych emporionimów*, „Poznańskie Spotkania Językoznawcze”, nr 27, s. 135–144.

Sawicka G., 1988, *Struktura współczesnych skrótowców*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Linguistica”, s. 153–165.

Słownik języka polskiego, pod red. W. Doroszewskiego, <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/specjalistyczny;5499249.html> [dostęp: 12.06.2018 r.].

Woś K., 2012, *Nazwy aptek w przestrzeni miejskiej Rzeszowa. Analiza semantyczna*, „Słowo. Studia Językoznawcze”, nr 3, s. 181–191.

SKRÓTY

- (SJP) – *Słownik języka polskiego*, <https://sjp.pwn.pl/slownik> [dostęp: 12.07.2018 r.].
- (SS) – *Słownik synonimów*, <https://www.synonimy.pl> [dostęp: 12.06.2018 r.].
- (SŁ) – *Glosbe. Łacińsko-polski słownik online*, <https://pl.glosbe.com/la/pl> [dostęp: 14.06.2018 r.].
- (SK) – Kopaliński W., 1988, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, wyd. XVI rozszerzone, Warszawa.

**A STRUCTURAL-SEMANTIC ANALYSIS OF THE NAMES
OF REHABILITATION/PHYSIOTHERAPY ROOMS IN BIAŁYSTOK.
PART 2: A DISCUSSION OF SELECTED CHREMATONYMS**

Summary

This paper offers an analysis of chrematonyms connected with the area of rehabilitation/physiotherapy, as represented by the names of non-public rehabilitation/physiotherapy rooms in Białystok. It discusses the structure of anthroponyms as distinct components of the names, the structure and semantics of their identifying parts, as well as the structure and semantics of the firmonyms proper. I discuss the variants and the structure of the chrematonyms, paying particular attention to the semantically hypertrophic names. I also present the role of non-semantic elements in the names of the firms. The analysis demonstrates that the chrematonyms connected with the area of rehabilitation/physiotherapy form a heterogenous group of onyms; they reflect the varied nature of the profession, the current lifestyle trends, as well as the current epidemiological and demographic tendencies.

Key words: chrematonym, anthroponym, firmonym proper, rehabilitation/physiotherapy room